

gmaticizma, interesa i profita. Hoće li Hrvatska u takvom društvu moći opstati, a da ne bude prisiljena kompromitirati korijene, pa i one religiozno-etičke, na koje se poziva većina njezina stanovništva? Sve ovo ne smije biti shvaćeno kao prizivanje izolacionizma nego kao poziv na trijezno razmišljanje, na dugoročne staze, o tome što nam predstoji.« (str. 201.)

Vladimir Dugalić

Marinko Perković

Prema moralnoj zrelosti

– Vrhbosanska katolička teologija, (Biblioteka Radovi, knjiga 12), Sarajevo, 2009., 189 str.

U knjizi *Prema moralnoj zrelosti* sabrano je devet radova Marinka Perkovića, svećenika Vrhbosanske nadbiskupije i profesora moralne teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu, napisanih tijekom posljednjih desetak godina, kao plod teološkoga promišljanja o središnjim temama današnje, postkonzilske moralne teologije. Autor se, naime, vrlo hrabro suočava s mnogim izazovima suvremene moralke, uokvirujući ih u tri tematska bloka.

U prvomu, govoreći o bitnim komponentama objektivne moralnosti (str. 11.-65.), autor raspravlja o specifičnosti kršćanskoga morala i o odnosu vjere i razuma (str. 13.-29.) te polemizira s predstavnicima autonomnoga morala (Alfons Auer, Joseph Fucks, Franz Böckle) i etike vjere (Bernhard Stöckle, Heinz Schürmann, Joseph Ratzinger, Konrad Hilpert, Antonio di Marino), potom ukazuje na važnost spoznavanja moralne istine, izražene u moralnim vrjednotama i oblikovane u moralnim normama (str. 30.-48.), te ukazuje na aktualnost naravnoga moralnog zakona

(str. 49.-65). U drugomu tematskom bloku, ističući neke komponente subjektivne moralnosti (str. 67.-146.), autor ukazuje na važnost odgoja savjesti (str. 69.-86.) i krjeposti razboritosti (str. 87.-109.) te osobito na važnost ekološke svijesti (str. 110.-125.) i odgoja za kršćanski koncept tolerancije u suvremenomu društvu (str. 126.-146.).

Treći tematski blok posvećen je moralnim porukama dvojice bosansko-hercegovačkih književnika (str. 147.-183): moralnoj misli u djelima Ive Andrića (str. 149.-164.) i elementima humanističke etike u djelima Meše Selimovića (str. 165.-183.). Analizirajući njihova djela autor ističe kako već Andrić opisuje Bosnu i Hercegovinu kao zemlju mržnje i straha u kojoj, s jedne strane, turski gospodari imaju tamnu stranu svoje čudi koja ostaje mnogim strancima zagonetka, a s druge strane to je zemlja paradoksa u kojoj smiješak nije uvijek smiješak, kao što ni »da« nije uvijek »da«, ni »ne« uvijek »ne«. Andrić opisuje Bosnu kao zemlju netrpeljivosti u kojoj se ne poštuje ljudsko dostojanstvo, već vlada strah. I Selimović u svojim djelima ukazuje na paradoksalnost i beskompromisni dogmatizam u Bosni u kojoj je vlast nezasićena strast te Perković zaključuje kako povijest u Bosni i Hercegovini ne ide linearno već ciklički te se tamne strane ponavljaju, samo što akteri mijenjaju svoje uloge. Knjiga završava Kazalom autora (str. 185.-189.)

Uvidom u sadržaj knjige uočavamo da je središnja tema teološke misli Marinka Perkovića čovjek i njegovo dostojanstvo, potpuno ostvareno u osobi Isusa Krista. On stoga piše: »U jedno sam ipak siguran: tko vjeruje u Isusa Krista, taj lakše spoznaje koje je djelovanje u skladu s dostojanstvom ljudske osobe, a samim tim i moralno ispravno.« Drugim riječima, suočen sa strašnim posljedicama nedavnoga rata u Bosni i Hercegovini, kada su mnogi, pozi-

vajući se na svoju savjest, gazili pravo i dostojanstvo drugih, autor osobitu pozornost posvećuje čovjekovoj savjesti koju je potrebno oblikovati u svjetlu moralne istine, zastupajući pritom »umjerenu deontološku teoriju« moralnih normi. U praktičnom ostvarenju moralnosti autor ističe kako današnji čovjek ne čezne toliko za lijepim riječima koliko za poticajnim i uvjerljivim djelima te su kršćani pozvani pružiti konkretno svjedočanstvo življenja moralnosti. U tom kontekstu, oblikovanje ekološke svijesti i odgoj za kršćanski koncept tolerancije zadobivaju posebno značenje.

Autorovo teološko promišljanje prožeto je, međutim, dvjema teološkim odrednicama. Prije svega, uočava se zahtjev Drugoga vatikanskog sabora da »znanstveno izlaganje moralne teologije treba temeljitije hraniti naukom Svetoga pisma kako bi mogla rasvijetliti uzvišeni poziv vjernika u Kristu i njihovu obvezu da u ljubavi donesu plod za život svijeta« (*Optatam totius*, br. 16.). Prihvatajući u određenoj mjeri načelo kristocentričnosti, autor želi nadići određeni juridizam i individualističko usmjerenje kršćanskoga morala te usmjeriti svoje promišljanje prema oblikovanju zrele savjesti, utemeljene na spoznavanju moralne istine i oblikovane u krjeposnu životu kako bi uistinu postala glas Božji u nama. Autor stoga postavlja temeljno pitanje: »Hoću li ili neću utišati i smiriti sve nekontrolirane i (pre)bučne šumove u svom srcu, osloboditi ga od raznih okova što ga sputavaju, kako bi mogao ispravno čuti taj 'glas', i njegovu poruku? Ako ispravno čujem taj 'glas', postat će jasno da je savjest 'glas Božji', te ujedno i najsigurniji 'put prema Bogu' i preduvjet mira u, i među ljudima.« (str. 86.)

Druga bitna odrednica autorove teološke misli jest teološka misao svetoga Tome Akvinskoga te, služeći se njegovom metodom filozofsko-teološkoga razmišljanja, nastoji ukazati na suvremenost njegove misli, osobito u poimanju naravnoga zakona i krjeposti razboritosti. Na taj način autor želi aktualizirati riječi pape Lava XIII. koji je istaknuo kako je sveti Toma učenje mnogih skolastika »kao razasute udove nekog tijela sabrao i okupio u jedno, rasporedio u divan red, te ga je velikim dodatcima tako povećao, da se zaslužio i s pravom smatra jedinstvenom obranom i dikom Katoličke crkve« (enciklika *Aeterni Patris*, 1879.) te se svi članovi Crkve pozivaju da najviše šire zlatnu mudrost svetoga Tome, kao i misao pape Pavla VI. kako su u filozofiji i teologiji svetoga Tome »jasno i organički u skladu s Objavom – izloženi prvi principi naravne istine. I to ne statički nego pod utjecajem stvaralačkoga dinamizma koji je svojstven svetom Tomi, a koji omogućuje trajnu obnovu sinteze valjanih zaključaka tradicionalne misli s novim dostignućima suvremene misli« (pismo *Lumen Ecclesiae*, 1974.).

Slijedeći misao svetoga Tome, u knjizi se stoga pokušava osvijetliti put kojim čovjek, stvoren na sliku Božju i otkupljen milošću Kristovom, postupno teži za potpunim ostvarenjem vlastite moralne zrelosti i osobnoga krsnog poziva na svetost. U tom smislu knjiga je značajan doprinos hrvatskoj teološkoj misli, osobito na području osnovne moralne teologije, te se nadamo da će čitatelje potaknuti na rast prema moralnoj zrelosti, kao i pobuditi interes za daljnjim proučavanjem suvremenih tema moralne teologije.

Vladimir Dugalić